

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמוד
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

תפילה

במקום נקי

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

[לתרומות](#)

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"תקופת התנאים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

297

פרשת במדבר תשפ"ג

דיני תפילה במקום נקי

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

והיה מתניך קדוש

מקור האיסור

א. כתוב בתורה (כי תצא כ"ג, י"ד ט"ו) "ושבת וכסית את צאתך כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך וכו' והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", ולמדו חז"ל שמחנה של אדם הוא ד' אמות (גמ' ברכות דף כ"ה ע"א) שהרי ד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום כגון לענין מציאה, גט או שבת, על כן הן נחשבות כביתו ורשותו שהוא חונה בהם (לבוש סי' ע"ט ס"א), ולכן צריך אדם לדקדק כשאומר דבר שקדושה או דברי תורה, צריך שלא יהיה תוך ד' אמותיו דבר שהוא סתירה לקדושה, כגון צואה, מי רגלים, ריח רע וכדומה.

ב. אריכות ימים. הנזהר מלהזכיר דברי קדושה במקום שאינו נקי, עליו הכתוב אומר "ובדבר הזה תאריכו ימים" (גמ' ברכות דף כ"ד ע"ב, מ"ב סי' ע"ט סק"ה).

סוגי האיסור

- ג. אמירה. אין לומר שום דבר שבקדושה כמו קריאת שמע, תפילה ודברי תורה במקום שנחשב על פי ההלכה כמקום שאינו נקי.
- ד. הרהור. אסור גם להרהר במחשבתו בדברי תורה במקום שאינו נקי, ו"א שהוא איסור תורה, ו"א שהוא איסור דרבנן (הובא המחל בניית אדם כלא ג).

יש לו עיקר ואין לו עיקר

ה. יש לו עיקר. קיים חילוק בדין בין ריח שיש לו עיקר לריח שאין לו עיקר. אם הדבר שגורם הריח רע גם נמצא לפנינו, כגון צואה, מי רגלים, פח אשפה וכדומה, הרי גם הריח ממנו נחשב לאיסור תורה לומר בפניו דבר שבקדושה ונקרא ריח שיש לו עיקר.

ו. אין לו עיקר. ואם הריח מגיע מדבר שמקורו אינו לפניו, כגון ריח שבא מצואה הנמצאת בחדר אחר (מ"ב הקדמה לסי' ע"ט אות ז' לכמה אחרונים), או ריח שבא מחמת הפחה, איסורו אינו אלא מדרבנן (שו"ע סי' ע"ט ס"ט ומ"ב סק"ל, ע"י מה שהארכנו בגליון ח"ח 296 אות ט"ז) ודי להרחיק עד מקום שכלה הריח, ואינו צריך להרחיק ד' אמות (מ"ב סי' ע"ט סק"א).

מאחוריו ולצדדיו

ז. צואה כשאינה מכוסה והיא מאחוריו או מן הצדדין, כשזה תוך ד' אמותיו אסור מן התורה לומר דבר שבקדושה, וצריך להתרחק ממנה וממקום שכלה הריח, ד' אמות (שו"ע סי' ע"ט ס"א).

ח. במקום שהיה לו להסתפק. ואם קרא במקום שראוי להסתפק שיש בה צואה ואח"כ אכן מצא צואה תוך ד' אמותיו, חוזר וקורא הדבר שבקדושה (שו"ע סי' ע"ו ס"ח) שהיה לו לבדוק קודם (מ"ב סק"ל) וכיון שפשע בבדיקה תחילה אין תפילתו מתקבלת וממילא לא נקראת תפילה (שו"ת אג"מ א"ח ח"ב סי' י"ז).

צואה מלפניו

ט. כשהצואה נמצאת מלפניו, דהיינו שרואה אותה לפניו בלי הטיית הראש (חיי אדם הובא במ"ב סק"ה), צריך להרחיק ממנה מלוא עיניו (שו"ע סי' ע"ט ס"א). ישנם הסוברים שהאיסור נלמד מקרא הנ"ל "ולא יראה בך ערות דבר", וממילא אפילו זה בחדר אחר, כל שרואה אותה לפניו אסור מן התורה, וכשהוא חוץ לד' אמות לפניו מותר עכ"פ בהרהור (רשב"א שם, ביאה"ל הקדמה לסי' ע"ט אות ב').

י. ישנם הסוברים שאיסורו הוא רק משום "והיה מחניך קדוש" הנ"ל ולא משום "ולא יראה בך ערות דבר", ולכן אם הוא בחדר מותר אפילו אם רואה אותה, דברשות אחרת אינו נקרא 'מחניך', אבל באותו חדר אסור, ואפילו אם נמצאת חוץ לד' אמות, כל שהוא לפניו כמלוא עיניו אפילו הרהור אסור (שי' הרא"ש, הובא בביאה"ל שם).

יא. לפניו מן הצדדים. כשהצואה מונח מן הצדדים אבל לפניו, נחלקו הפוסקים אם דינו כלפניו או כמון הצדדים, ו"א שהוא כלפניו ואסור כמלוא עיניו (מג"א הובא במ"ב סק"ה), ו"א שדינו כמון הצדדים וסגי בד' אמות (א"ר הובא שם),

צואה מכוסה

יב. צואה כשהיא מכוסה מותר להזכיר דבר שבקדושה לפניו, בתנאי שלא יצא מהם ריח רע (מ"ב סי' ע"ו סק"ג), ונלמד מקרא הנ"ל "ושבת וכסית את צאתך" (גמ' ברכות דף כ"ה ע"ב, שו"ע סי' ע"ו ס"א).

יג. יכול לכסות את הצואה או את המי רגלים בכל כיסוי ואף בנייר כגון בעיתון וכדומה ואפילו בכלי המיוחד לכיסוי צואה ומי רגלים (פמ"ג סי' ע"ו א"א סק"א), ובלבד שתהא מכוסה מכל הצדדים (מ"ב סי' פ"ז סק"ט וסק"י), ולא יצא דרכו ריח רע (מ"ב סי' ע"ו סק"ג).

יד. כיסוי שקוף. אף אם הכיסוי שקוף באופן שאפשר לראות הצואה תחתיו, מ"מ נקרא מכוסה לענין דבר שבקדושה (שו"ע סי' ע"ו ס"א).

דברים שונים הנחשבים כצואה

מי רגלים

טו. מעט מי רגלים. אם מי רגלים נבלעו בקרקע או בבגד או בחיתול, והוא רטוב גם בצד החיצוני, כל שהם אינם רטובים כ"כ באופן שיהיו טופח ע"מ להטפח, מותר לומר לפניו דבר שבקדושה (שו"ע סי' פ"ב ס"ב, רמ"א ומ"ב שם).

טז. טופח ע"מ להטפח. אבל אם הבגד כ"כ רטוב שיש לו שיעור שאם אדם נוגע בו עם ידו, יהיה מספיק רטיבות על ידו שיוכל להרטיב דבר אחר, דינו כצואה וצריך להרחיק מהם כדין צואה (שם).

יז. כשמסריחין. כשיש מי רגלים והם מסריחין, או שנבלעו בבגד והבגד מסריח מהם, אסור לומר דבר שבקדושה כדין צואה (ביאה"ל בהקדמה לסי' ע"ט).

יח. עביט של מי רגלים. עביט של מי רגלים, כשעשוי מחרס או של עץ, אפילו כשהוא ריק ונקי, צריך להרחיק ממנו כצואה עצמה, והטעם מאחר שהמי רגלים נבלעים בחרס ובעץ וכל הכלי נעשה כדין בית הכסא (שו"ע סי' פ"ז ס"א).

יט. אבל בעביט העשוי ממתכת או זכוכית או מכלי חרס מצופה שאינם בולעים, אין להן דין כבית הכסא, וכל שהם נקיים מבפנים ומחוץ, וגם אין ריח רע נודף מהם, מותר לומר לפניו דבר שבקדושה (שם ובמ"ב), וכן הדין לגבי עביט למי רגלים העשוי מפלסטיק קשיח שאינו בולע (הגרש"א, נשמת אברהם א"ח סי' ע"ו הע"ט).

כ. בדיקת שתן. כשאדם מבצע בדיקת שתן במרפאה ושם את המי רגלים או צואה בכלי סגור ושקוף, אפשר לומר דבר שבקדושה סביבתו, מאחר שהוא מכוסה (מבואר לעיל אות י"ב), ואין הכלי נחשב כעביט מי רגלים שאסור לומר לפניו דבר שבקדושה (לעיל אות ח"י), מאחר שהוא אינו מיועד למלאות הרבה פעמים כמו עביט ומיועד רק לשימוש חד פעמי ואח"כ נזרק (אשי ישראל פ"ב אות ב'), וכן משום שנעשה מפלסטיק קשיח (אות י"ט).

קיא [Throw up/Vomit]

כא. ריחו רע. קיא כשריחו רע, אסור לומר דבר שבקדושה סביבתו כדין צואה, שהרי נחשב כריח רע שיש לו עיקר (מ"ב סי' ע"ט כ"ט), ולכן אם אדם יושב באוטובוס, או במטוס ויש ריח רע של קיא, אסור לומר דבר שבקדושה כדין צואה.

כב. אין ריחו רע. אבל אם יש קיא לפניו ואין ריחו רע, אע"פ שהוא מאוס, מותר לומר דבר שבקדושה לפניו (חי רע"א בשם נירוח שמשון, מ"ב סי' ע"ו סק"ב).

פח אשפה [Garbage bin]

כג. אסור לקרות כנגד אשפה שריחה רע (ש"ע סי' ע"ט ס"ח) ודינה לכל דבר כצואת אדם, ועל כן צריך להרחיק מלפניה כמלוא עיניו, ואפילו אם ידוע לו שאין בה צואה ומי רגלים (מ"ב סק"ט), שהרי הריח הרע עדיין קיים.

כד. פחים ביתיות בזמנינו. מיכלי אשפה ביתיות בזמנינו, בדרך כלל אין ריח רע נודף מהם, שהרי הם עשויים להתפנות כל יום, וכן בדרך כלל המיכל מכוסה או שהוא מובנה בתוך הארון, וגם החיתולים בדרך כלל שמים אותם בתוך שקית שלא יסריח את האשפה, ולכן כל שאין ריח רע יוצא מפח האשפה מותר לומר בפניו דברים שבקדושה.

כה. פח בבית המדרש. בדרך כלל הפח שנמצא בבתי מדרש, אין מכניסים דברים שמתעפשים אלא נירוח טישו, כוסות חד פעמיים, ועטיפות סוכריות, לכן אין אסור להתפלל לפניו, ומ"מ מחמת כבוד ביהמ"ד עדיף שיהיה פח קטן עם כיסוי, ושיהיה ממוקם בחלק האחורי בית המדרש לא במקום מרכזי כגון ליד העמוד של הש"ץ או ליד ארון הקודש.

כו. פח ציבורי ברחובות. גם פחי זבל ברחובות העיר, בדרך כלל אינם מסריחים שהרי אנשים שמים את הזבל בתוך שקיות סגורות, ולרוב הם מכוסים בכיסוי, או שמפנים אותם בתדירות, ולכן אפשר ללכת ברחובות העיר ולומר דברים שבקדושה, כגון ברכות, וקריאת שמע שמועגיע סוף זמן קריאת שמע, קידוש לבנה, וקדיש אצל לוויה ל"ע, או לחשוב בלימוד תורה (ש"ת בצל החכמה ח"ו סי' כ"ו, הגרש"א, הליכות שלמה פ"ב אות א').

כז. פחים טמונים. כל שכן בעיירות בא"י שלאחרונה טומנים את פחי האשפה מובנים בתוך הקרקע, והמיכל שמעל הקרקע הוא רק משפך שמובייל את השקיות למתחת האדמה ואין שום ריח מבחוץ ולכן אפשר לומר דברים שבקדושה ברחובות העיר (ורחמנות על החתולות שצועקים, 'מה נאכל...').

כח. אבל כשמכל הזבל מלא על גדותיו ושקיות האשפה נזרקים ונשפכים בצדדים, כגון לאחר שבת וי"ט, או בתקופה של שביתה, והחתולים והעורבים מנקרים באשפה וקורעים את השקיות, אזי יש להחמיר להרחיק ממוקם שכלה הריח ד' אמות, ולהחזיר פניו ממנו (פסקי תשובות סי' ע"ט אות ח').

כט. ליד משאית זבל [garbage truck]. כשעומדים נגד פתח האשפה של המשאיות לפניו האשפה, בדרך כלל קיים ריח רע מן האשפה, כי שם מתגולל האשפה ונקרעים השקיות, לכן אסור לומר שם דברים שבקדושה, אבל בצידו המשאית מותר אם הרחיק ד' אמות ממקום שכלה הריח (אשי ישראל פ"ג אות ל"ח).

מי בואש [skunk smelling water]

ל. כחלק מהאמצעים לפיזור הפגנות, בפרט נגד החרדים... המשטרה בא"י משתמשת במי בואש המותזים ע"י ה'מכתזית' לעבר המפגינים, והינו חומר בעל ריח רע מאד הנשאר בגוף ועל מה שניתז עליו למשך כמה ימים. הנוזל הינו תמיסה מימית של שמרים וסודה לשתיה היוצרת תנאי pH בהם יוצרים השמרים חומצות אמינו בעלות ריח רע.

לא. ודנו הפוסקים האם מותר להתפלל או לומר דבר שבקדושה כשיש ריח הרע, או כשאדם נכנס לבית המדרש כשהוא מותז עם החומר המסריח, האם מותר להתפלל לפניו.

לב. יש שרצו להתירו ע"פ מש"כ החיי אדם שדבר שטבעו ריח רע כגון עטרן, שהוא ריח של הנוזל של הזפת (ביאה"ל סי' רס"ד סי"ג ס"ה בעטרן) וכדומה, מותר לומר לפניו דבר שבקדושה שלא נקרא צואה אלא מה שנסרח מחמת עיפוש (הובא במ"ב סי' ע"ט סק"ג), ולפ"ז מי בואש שלא בא מחמת עיפוש אלא כך הוא בטבעו, הרי הוא מותר (הגר"צ הכהן קוק).

לג. אבל הסכמת רוב הפוסקים שאסור לומר לפניו דבר שבקדושה שהרי הוא מביא אותו ותוצאות כמו של עיפוש הנעשה בדרך הטבע, רק שהוא נעשה במעבדה בתהליך מהיר ע"י אינטראקציה בין כמה כימיקלים, ונחשב שנוצר ע"י תהליך של עיפוש מהיר ודרך בני אדם שנגעלים ונמאסים מהם כדבר מקולקל ומעופש ודבר מאוס, והריהו סתירה למחנה קדוש, ולא גרע ממים סרוחים (ש"ע סי' פ"ה) שדרך בני אדם להצטער מאותו ריח רע (מ"ב שם סק"א), ועכ"פ הוי ספק מן התורה שצריכים להחמיר (כך דנתי פעם לפני כ"ק אדמו"ר מרחמאסטרוויקא ירושלים והסכים, ופעם מנע מלברך ברכת אירוסין תחת החופה עקב הסרחון שנבע ממי בואש, עד שהתיוז הרבה מי בושם לנטרל את הסרחון הרע).

לד. יש עוד שרצו לדונו כריח שאין לו עיקר כשנתייבש, ומ"מ הדין הוא שצריכים להרחיק ממנו עכ"פ עד ממקום שכלה הריח (לעיל אות ו').

דבר שבקדושה לפני קטנים

צואת תינוק

לה. נפסק בש"ע שצואה או מי רגלים של תינוק אינו נחשב כצואה שצריכים להתרחק ממנו לומר דבר שבקדושה (ש"ע סי' פ"א ס"א), מאחר שבני מעיו אינם מסריחים את מאכלו להחשיבו כדין צואה של גדול. ונאמר בזה כמה שיעורים עד מתי נקרא צואת תינוק כמו שיבואר.

לו. אכילת כזית ממין דגן. קטן שעדיין לא אכל מימיו כזית מאחד חמשת מיני דגן בתוך זמן של אכילת פרס, שהוא זמן שלוקח גדול לאכול ג' או ד' ביצים (מ"ב סי' תר"ב סק"ח), אין צריך להרחיק מצואתו ומימי רגליו כלל (ש"ע סי' פ"א ס"א ומ"ב שם), אבל כשהוא אוכל מיני דגן, צריכים להרחיק מצואתו ומי רגלים כהרחקה של גדול, ואם התפלל או קרא ק"ש כנגד צואת קטן כשהוא בגיל האוסר, צריך לחזור ולקרוא ק"ש ולהתפלל (ש"ע סי' ע"ו ס"ח ומ"ב שם).

לז. גם אם לא ראינו שהוא אכל דגן כנ"ל, מ"מ אם הוא בגיל שאחרים בגילו אוכלים ממנו דגן תוך כדי אכילת פרס, אסור לומר לפני צואתו דבר שבקדושה (מ"ב שם סק"ב). אבל אם יודעים בודאי שאף פעם לא אכל שום דגן, יש להקל (שם).

לח. שיעור גיל. י"א שגיל הנ"ל הוא משנה ואילך (מו"ק, פתח הדביר שם סק"א), וי"א שבזמנינו שמאכילים את הקטנים מיני דגן גם קודם לזה כגון מיני דייסה מדגן, צריכים להחמיר כבר מג' או ד' חדשים, והכל לפי הענין (מסגרת השלחן על קצו"ש סי' ה' סק"ג, בית ברוך על ח"א כלל ג' ס"ק ס"ג).

לט. להחמיר. כתבו הפוסקים שגם בתינוק שמתר לומר לפני צואתו דבר שבקדושה מעיקר הדין, מ"מ טוב וישר להרחיק אפילו מצואת קטן בן יומו (רמ"א י"ד סי' רס"ה ס"ח לגבי מילה, מג"א סי' פ"א סק"א, מ"ב סוף סק"ג), והוא מצד חומרא (ביאור הגר"א י"ד שם סק"ט), והסכימו הפוסקים שאין צורך להרחיק ממי רגליו כלל כל שלא הגיע לגיל שאסור מעיקר הדין (בית ברוך על ח"א כלל ג' סקע"א).

מ. ברית. לכן מוהל לפני שהוא מתחיל מצות המילה, לכתחילה ומן ההידור שיקנח התינוק שלא יהיה שם צואה כנ"ל (לעיל אות ל"ט), מ"מ אם כבר התחיל תהליך הברית ובעוד לפני שברך הברכות, עשה התינוק את צרכיו ואינו יכול לקנחו, מותר מעיקר הדין לומר לפניו דבר שבקדושה.

חיתולים [Diapers]

מא. כשקטן מלובש בחיתול והוא בגיל שצואתו נידון כצואת גדול, ויש בתוכה צואה, אסור לומר דבר שבקדושה שהרי אע"פ שהצואה מכוסה בחיתול, אבל יש לדון את כל החיתול כדין גרף של רעי שאסור מצד עצמו לומר דבר שבקדושה בפניו (הגרש"א, הליכות שלמה פ"ב אות ה').

מב. מכוסה בנגד. אמנם כשהחיתול שמלוכלך בצואה מכוסה בנגד כגון גופיה או מכנסיים וכדומה, נחשב שהצואה מכוסה ואין אסור כשאין בו ריח רע כנ"ל (אות י"ב), אמנם אם יש ריח רע אסור לומר דבר שבקדושה משום הריח הרע, וצריכים להרחיק ממנו כדיני הרחקה מצואה.

מג. ספק. כשיש תינוק הלבוש בחיתול ואין ידוע אם יש בו צואה, מותר לומר דברים שבקדושה סמוך לו, ואין צריך לחוש שמא יש בו צואה מכוסה, משום שגם אם יש בו צואה, הריהו מכוסה (ש"ת שבט הלי ח"ט סי' ר אות ב').

מד. ודאי. אמנם אם בוודאי יש צואה בחיתול שגורמת לריח רע, צריך להרחיק ד' אמות מהמקום שכלה הריח. וכן כשעבר כמה שעות מאז שבדק התינוק לנקיות ורגיל כבר להיות מלוכלך, או שרגיל זמן מסוים אחר ארוחה ללכלך החיתול, אזי יש חיוב לבדוק לנקיות או להרחיק ממנו ד' אמות (אשי ישראל פ"ג אות ח").

מה. מי רגלים בחיתול. אם ידוע שבחיתול אין צואה ויש בתוכו רק מי רגלים, מותר לומר לפניו דבר שבקדושה, שהרי אין דינו עליו כדין עביט של מי רגלים מאחר שהוא לשימוש חד פעמי (הגרש"א, הליכות שלמה שם).

גליון זה נתרם ע"י
הרוצה בעילום שמו
לזכות להצלחה מרובה בכל ענינים
ולכבוד זיכוי הרבים בפרסום
הלכות הנחוצות ולא כל כך ידועות
שנלמדים בגליון כל שבוע לרבבות
עמך ישראל